

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÎRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**unor prevederi ale articolului 60 alin. (3) și alin. (3¹)
din Codul de executare al Republicii Moldova
nr. 443-XV din 24 decembrie 2004**

(Sesizarea 27a/2012)

CHIȘINĂU

15 ianuarie 2013

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuînd în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte, judecător-raportor*,
DI Petru RAILEAN,
DI Dumitru PULBERE,
DI Victor PUȘCAȘ,
Dna Elena SAFALERU,
Dna Valeria ȘTERBEȚ, *judecători*,
cu participarea dnei Ludmila Chihai, *grefier*,

Avînd în vedere sesizarea depusă la 1 august 2012
și înregistrată la aceeași dată,
Examinînd sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Avînd în vedere actele și lucrările dosarului,
Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 1 august 2012 de deputatul în Parlament, dl Serghei Sîrbu, în temeiul articolelor 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, 25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit.g) din Codul jurisdicției constituționale, pentru controlul constituționalității sintagmei „*cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile*” din alin.(3) și a prevederilor alin.(3¹) din art.60 al Codului de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004.

2. Autorul sesizării a pretins, în special, că dispozițiile art.60 alin.(3), prin care *părților în procedura de executare li se acordă posibilitatea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile de la recepționarea încheierii cu privire la intentarea procedurii de executare silită*, precum și prevederile alin.(3¹) din același articol, potrivit cărora “*în cazul renunțării debitorului de a executa benevol documentul executoriu în termenul menționat la alin.(3), executorul judecătoresc continuă procedura de executare, expediind părților o încheiere în acest sens, însoțită de borderoul de calcul al altor cheltuieli de executare, cu mențiunea că suma acestora, care urmează a fi încasată de la debitor, se va stabili ulterior în condițiile legii, iar debitorului îi va expedia și copia, certificată de*

executorul judecătoresc, de pe documentul executoriu”, contravin articolelor 1, 20, 46, 114, 115, 120 din Constituție.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 4 octombrie 2012 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești.

5. La ședința plenară publică autorul sesizării a participat personal. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în cadrul Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Lilian Apostol, agent guvernamental.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

6. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1, art.1) sunt următoarele:

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

“(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

[...]”

Articolul 120

Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

„Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”

7. Prevederile relevante ale Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30 mai 2003 (M.O., 2003, nr. 111–115, art. 451) sunt următoarele:

Articolul 16

Caracterul obligatoriu al actelor judecătorești

„(1) Hotărârile, încheierile, ordonanțele și deciziile judecătorești definitive, precum și dispozițiile, cererile, delegațiile, citațiile, alte adresări legale ale instanței judecătorești, sînt obligatorii pentru toate autoritățile publice, asociațiile obștești, persoanele oficiale, organizațiile și persoanele fizice și se execută cu strictețe pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

(2) Neexecutarea nemotivată a actelor judecătorești, dispozițiilor, cererilor, delegațiilor, citațiilor, altor adresări legale, precum și lipsa de considerație față de judecată, atrag răspunderea prevăzută în prezentul cod și în alte legi.

(3) Caracterul obligatoriu al actelor judecătorești nu privează persoanele care nu au fost atrase în proces de a se adresa în judecată dacă, prin actul judecătoresc emis, se încalcă drepturile, libertățile și interesele lor legitime.

(4) Executarea pe teritoriul Republicii Moldova a hotărârilor, delegațiilor și adresărilor instanțelor judecătorești străine, ale arbitrajelor internaționale se efectuează în conformitate cu prezentul cod, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și pe principiul reciprocității.”

8. Prevederile relevante ale Codului de executare al Republicii Moldova nr. 443-XV din 24 decembrie 2004 (republicat în M.O., 2010, nr. 214–220, art. 704) sunt următoarele:

Articolul 60

Intentarea procedurii de executare

„(1) Procedura de executare se intentează la cererea creditorului urmăritor sau, în cazurile prevăzute de prezentul cod, la demersul instanței de judecată, cu prezentarea documentului executoriu spre executare.

(2) Creditorul este liber să depună documentul executoriu la orice executor judecătoresc, ținînd cont de prevederile art.30 din prezentul cod.

(3) În termen de 3 zile după primirea documentului executoriu, executorul judecătoresc emite o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare, pe care o

expediază părților în procedura de executare în cel mult 3 zile de la emitere, *cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile*. La încheierea cu privire la intentarea procedurii de executare va fi anexat borderoul de calcul al cheltuielilor de executare legate de plata taxei de intentare și de arhivare a dosarului de executare.

(3¹) *În cazul renunțării debitorului de a executa benevol documentul executoriu în termenul menționat la alin. (3), executorul judecătoresc continuă procedura de executare, expediind părților o încheiere în acest sens, însoțită de borderoul de calcul al altor cheltuieli de executare, cu mențiunea că suma acestora, care urmează a fi încasată de la debitor, se va stabili ulterior în condițiile legii, iar debitorului îi va expedia și copia, certificată de executorul judecătoresc, de pe documentul executoriu.*

(4) Încheierea privind intentarea procedurii de executare poate fi contestată doar de debitor, în temeiul prevăzut la art.61 lit.b) și e) din prezentul cod, în instanța de judecată în a cărei circumscripție teritorială biroul executorului judecătoresc își are sediul sau, în cazul municipiului Chișinău, în instanța de judecată în a cărei circumscripție camera teritorială a executorilor judecătorești a stabilit competența teritorială a executorului judecătoresc.”

9. Prevederile relevante ale Declarației Universale a Drepturilor Omului sunt următoarele:

Articolul 8

„Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege.”

10. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, amendată prin protocoalele adiționale la această convenție (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24 iulie 1997) sunt următoarele:

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoana are dreptul la judecarea in mod echitabil, in mod public si intr-un termen rezonabil a cauzei sale, de catre o instanta independenta si impartiala, instituita de lege, care va hotari fie asupra incalcarii drepturilor si obligatiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricarei acuzatii in materie penala indreptate impotriva sa. Hotarirea trebuie sa fie pronuntata in mod public, dar accesul in sala de sedinte poate fi interzis presei si publicului pe intreaga durata a procesului sau a unei parti a acestuia in interesul moralitatii, al ordinii publice ori al securitatii nationale intr-o societate democratica, atunci cind interesele minorilor sau protectia vietii private a partilor la proces o impun, sau in masura considerata absolut necesara de catre instanta atunci cind, in imprejurari speciale, publicitatea ar fi de natura sa aduca atingere intereselor justitiei. [...]”

Articolul 1 din Protocolul adițional Protecția proprietății

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului Statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare reglementării folosirii bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

ÎN DREPT

11. La 15 ianuarie 2012 Parlamentul a adoptat Legea nr.5 pentru modificarea unor acte legislative, fiind amendate și unele articole din Codul de executare care vizează executarea hotărârilor cu caracter civil.

12. Astfel, art.60 alin.(3) din Codul de executare a fost expus în redacție nouă:

“(3) În termen de 3 zile după primirea documentului executoriu, executorul judecătoresc emite o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare, pe care o expediază părților în procedura de executare în cel mult 3 zile de la emitere, cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile. [...]”.

13. De asemenea, art.60 a fost completat cu alin.(3¹), conform căruia:

„(3¹) În cazul renunțării debitorului de a executa benevol documentul executoriu în termenul menționat la alin.(3), executorul judecătoresc continuă procedura de executare, expediind părților o încheiere în acest sens [...]”.

14. Autorul sesizării consideră că prin normele contestate are loc o amânare nejustificată a procedurii de executare pentru un termen de 15 zile și, în consecință, o încălcare a liberului acces la justiție.

15. La fel, autorul sesizării consideră că prevederile legale limitează dreptul creditorului de a dispune de creanța sa, ceea ce reprezintă o încălcare a dreptului de proprietate.

16. Respectiv, autorul sesizării consideră că normele contestate încalcă articolele 1, 20, 46, 114, 115, 120 din Constituție.

17. Curtea observă că sesizarea vizează în esență dreptul persoanei de a solicita executarea hotărârii judecătorești din momentul în care aceasta a devenit definitivă, adică dreptul creditorului de a-și satisface pe deplin creanța din contul debitorului.

18. Curtea reține că, potrivit articolului 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, prerogativa Curții este de a stabili corelația dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

19. În acest context, în partea ce ține de argumentul Guvernului, exprimat în opinia sa scrisă, privind lipsa competenței Curții Constituționale de a examina sesizarea, deoarece aceasta vizează o abordare *in abstracto* a problemelor de compatibilitate a unei norme din legea organică cu Legea Supremă, fiind astfel o *actio popularis*, Curtea reiterează și atrage atenția Guvernului asupra poziției exprimate la același subiect în Hotărîrea nr.19 din 18 decembrie 2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 18 din Legea nr.113 din 17 iunie 2010 privind executorii judecătorești, potrivit căreia:

“20. Curtea reamintește că este competentă anume și exclusiv să aprecieze circumstanțele de drept, cele de fapt fiind, în principiu, irelevante. Prin urmare, controlul constituționalității operat de Curtea Constituțională *a priori* nu numai că implică, dar și impune exclusiv abordarea *in abstracto* a problemelor de compatibilitate a normelor legale cu cele constituționale.

21. [...] spre deosebire de Curtea Europeană, al cărei specific este de a examina cereri individuale privind încălcarea drepturilor omului, testul calității de victimă sau al unui eventual prejudiciu este inaplicabil pentru exercitarea controlului constituționalității legii de către Curtea Constituțională, care este în esență sesizată printr-o *actio popularis*.

[...]

23. Chiar și în cazul soluționării excepțiilor de neconstituționalitate, care se ridică la aplicarea legii în cadrul litigiului dedus spre soluționare instanței de judecată, Curtea nu este competentă a analiza aplicarea unei anumite dispoziții legale unei situații concrete, ci numai compatibilitatea *in abstracto* a prevederilor contestate cu normele Constituției.

24. De asemenea, deși soluționarea litigiilor concrete între persoane concrete este atribuția exclusivă a instanțelor judecătorești, acestea fiind și singurele în măsură să cuantifice *in concreto* efectele aplicării normei la situația de fapt dedusă instanței, prin raportarea normelor contestate atât la dispozițiile constituționale, cât și la prevederile Convenției Europene, Curtea Constituțională statuează asupra calității normei juridice de a respecta *in abstracto* dispozițiile Constituției și ale Convenției Europene, ținând cont, în același timp, de efectele potențiale sau de riscurile pe care le comportă aceasta în raport cu destinatarii normei.”

20. Curtea nu poate să rețină pentru examinare nici obiecțiile autorului sesizării privind încălcarea articolelor 114 și 115 din Constituție prin normele contestate. Curtea menționează că obligația executării unei hotărîri judecătorești aparține debitorului, iar în situația în care acesta nu îndeplinește benevol această obligație, intervine executarea silită, prin intermediul executorului judecătoresc, care este unica persoană autorizată să efectueze executarea silită a documentelor executorii.

21. Pentru considerentele expuse, Curtea reține că prevederile art.114 și art.115 din Constituție, prin care se relevă că justiția se desfășoară numai de instanțele judecătorești, sunt inopozabile în cauza examinată.

22. De asemenea, Curtea menționează că articolul 1 din Constituție, prin care se garantează principiile statului de drept, reprezintă substanța oricăror proceduri de control al constituționalității actelor legislative și nu are o semnificație autonomă.

23. Prin urmare, pentru a elucida corespunderea normelor contestate cu dispozițiile constituționale, Curtea va opera cu prevederile articolului 20 combinat cu articolul 120 din Constituție, precum și cu prevederile articolului 46 din Constituție.

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 20 COMBINAT CU ARTICOLUL 120 DIN CONSTITUȚIE

24. În opinia autorului sesizării, prevederile art.60 alin.(3) și alin.(3¹) din Codul de executare, supuse controlului constituționalității, încalcă articolul 20 din Constituție, potrivit căruia:

“(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

25. De asemenea, în coraport cu normele contestate, autorul sesizării invocă și încălcarea art.120 din Constituție, care prevede:

“Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”

A. Argumentele autorului sesizării

26. Autorul sesizării consideră că sintagma „*cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile*” din art.60 alin.(3) și prevederile alin.(3¹) din același articol al Codului de executare încalcă prevederile constituționale.

27. Autorul sesizării reține că, potrivit prevederilor art.120 din Constituție, este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.

28. Principiul caracterului obligatoriu al hotărîrilor judecătorești definitive este consfințit și în art.16 din Codul de procedură civilă, care stipulează că hotărîrile, încheierile, ordonanțele și deciziile judecătorești definitive sînt obligatorii pentru toate autoritățile publice, asociațiile obștești, persoanele oficiale, organizațiile și persoanele fizice și se execută cu strictețe pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

29. Autorul sesizării invocă încălcarea principiului accesului liber la justiție, statuat de art.20 din Constituție, afirmînd că, dacă amînarea procedurii de executare face imposibilă executarea, adică finalizarea actului de justiție, atunci și accesul la justiție este limitat.

30. Accesul la justiție este un drept general, care cuprinde și dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești.

31. În susținerea poziției sale autorul sesizării invocă și prevederile art.6 din Convenția Europeană, precum și jurisprudența Curții Europene, potrivit căreia executarea hotărîrilor judecătorești constituie parte integrantă a actului de justiție, și dacă, din anumite motive, amînarea procedurii de executare face imposibilă executarea hotărîrii judecătorești, atunci devine absolut inutilă însăși decizia instanței.

B. Argumentele autorităților

32. În opinia prezentată de Președintele Republicii Moldova, modificările operate la art.60 din Codul de executare presupun accelerarea executării hotărîrilor instanțelor de judecată și protejarea intereselor materiale atît ale creditorului, cît și ale debitorului, care astfel are posibilitatea să economisească sume importante de bani, pe care le-ar pierde în cazul executării silită.

33. De asemenea, în opinia Președintelui țării se susține că termenul de 15 zile pentru executarea benevolă a hotărîrii judecătorești ține de procedura realizării accesului liber la justiție. Astfel, stabilirea acestor proceduri este de competența exclusivă a statului, cu condiția ca acestea să fie stabilite prin lege și să nu îngrădească, direct sau indirect, judecarea echitabilă și în termene rezonabile a cauzelor civile. Doar în cazul în care statul ar stabili prin lege în exclusivitate executarea benevolă a hotărîrilor judecătorești, s-ar crea situația de îngrădire a accesului liber la justiție.

34. În ședința publică reprezentantul Parlamentului, a menționat că acordarea termenului de executare benevolă în cadrul procedurii de executare silită nu contravine normelor constituționale privind accesul liber la justiție și caracterului obligatoriu al hotărîrilor judecătorești definitive. Prevederile contestate din Codul de executare au rolul de a asigura eficiența

și respectarea dispozițiilor constituționale ale articolului 20, articolului 46 și articolului 120 din Constituție.

35. Termenul de grație oferit pentru executarea benevolă nu diminuează rolul, importanța și efectele unui act judecătoresc, a cărui obligativitate persistă pentru debitor și în această perioadă. Termenul de 15 zile acordat pentru executare benevolă nu poate atinge însăși existența dreptului sau a libertății prevăzute la art.20 și art.120 din Constituție și nu este în măsură să lipsească creditorul de garanții suficiente pentru urmărirea silită a bunurilor, soluția executării benevole fiind una proporțională și necesară într-o societate democratică.

36. Concomitent, reprezentantul Parlamentului a invocat că scopul particular al modificărilor operate la art. 60 din Codul de executare a fost protejarea debitorilor în cazul punerii în executare pe teritoriul Republicii Moldova a hotărîrilor judecătorești străine.

37. În opinia sa scrisă, Guvernul a menționat că normele contestate nu instituie o interdicție, ci prevăd o procedură echitabilă în raport cu scopul urmărit, or, scopul în sine este executarea actului judecătoresc, indiferent dacă acest lucru se face benevol sau în mod silit.

38. Potrivit opiniei Guvernului, executarea silită este o procedură legală de realizare a drepturilor creditorului, recunoscute printr-un document executoriu, realizată prin intermediul executorului judecătoresc, dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile. În aceste condiții, caracterul executoriu al unei hotărîri judecătorești nu lipsește debitorul de dreptul său la executare benevolă, strict reglementată, a obligațiilor sale față de creditorul recunoscut printr-un document executoriu.

39. De asemenea, Guvernul afirmă că stipularea unei perioade de executare benevolă a hotărîrii judecătorești nu întîrzie efectele juridice ale hotărîrii instanței, deoarece aceasta nu schimbă caracterul executoriu al hotărîrii judecătorești definitive și nu modifică soluția instanței de judecată. La expirarea termenului de grație oferit pentru executarea benevolă statul intervine în mod coercitiv, dacă obligațiile ce rezultă din acest act ajunse la scadență nu sunt executate.

40. Concomitent, Guvernul precizează că un asemenea termen de executare benevolă este prevăzut și în cadrul procedurii contravenționale, potrivit căreia amenda se achită de către contravenient în mod benevol în termen de 30 de zile de la data stabilirii ei, iar în cazul în care amenda nu este achitată, instanța de judecată, în decursul a 30 de zile de la rămînerea definitivă a hotărîrii, trimite executorului judecătoresc documentul executoriu pentru încasarea silită a amenzii (art.183, art.311 și art.315 din Codul de executare).

41. Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești în opinia prezentată menționează că prin acordarea debitorului a unui termen de 15 zile pentru executare benevolă se creează o incertitudine în ceea ce privește efectul hotărârii judecătorești pronunțate în favoarea reclamantului.

42. Concomitent, ea consideră că se admite prelungirea nejustificată a neexecutării hotărârii judecătorești și *ipso facto* amânarea momentului de la care aceasta își produce efectele juridice obligatorii.

43. În opinia Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești, termenul de executare benevolă este de natură să impună condiții nerezonabile privind exercitarea dreptului de acces la justiție și constituie o ingerință neproportională cu scopul urmărit. Or, reglementările care vizează nemijlocit respectarea dreptului de acces la justiție și conținând implicit condiții de exercitare sunt contrare normelor constituționale și internaționale atunci când tind să-l anuleze sau să-l limiteze.

C. Aprecierea Curții

1. Principii generale

44. Potrivit prevederilor articolului 20 din Constituție, accesul liber la justiție este conceput ca dreptul oricărei persoane la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

45. Curtea reține că, în accepțiunea art.6 din Convenția Europeană, accesul liber la justiție constituie o componentă a dreptului persoanei la un proces echitabil, ceea ce reprezintă expresia principiului preeminenței dreptului.

46. Curtea menționează că potrivit Hotărârii nr.14 din 15 noiembrie 2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003:

„50. [...] principiul accesului liber la justiție urmează a fi privit nu doar ca o garanție fundamentală pentru exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților persoanei, ci și ca o normă imperativă chemată să dea sens noțiunii de “stat de drept”. Or, conform art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

51. Din perspectiva guvernării drepturilor și libertăților fundamentale, este de menționat că, potrivit art. 15 din Legea Supremă, care garantează principiul universalității, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.”

47. Curtea reține că accesul liber la justiție este un principiu complex, cuprinzând mai multe relații și drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină.

48. Un drept general, care garantează persoanelor accesul liber la justiție, este dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile legitime ale persoanelor. Curtea observă că articolul 20 alin.(1) din Constituție indică în mod direct existența unei obligații pozitive din partea statului de a asigura dreptul la satisfacție efectivă.

49. În acest context, Curtea evidențiază similitudinea textului constituțional cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, care statuează în articolul 8:

“Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege.”

50. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, accesul la justiție semnifică nu doar posibilitatea juridică efectivă de a te adresa unui organ de plină jurisdicție pentru soluționarea unei contestații și obținerea unei satisfacții, *ci și dreptul de a cere executarea hotărârii obținute.*

51. Curtea reține că, potrivit articolului 120 din Constituție, respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești este obligatorie. Caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești se exprimă prin obligativitatea executării acestora.

52. Curtea notează că, potrivit art.14 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească reprezintă actul de dispoziție al instanței judecătorești prin care se soluționează fondul cauzei.

53. Anume prin obținerea puterii de lucru judecat hotărârile judecătorești definitive capătă semnificația de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege.

54. În acest context, Curtea reține și prevederile art.16 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora hotărârile judecătorești sînt obligatorii pentru toate autoritățile publice, asociațiile obștești, persoanele oficiale, organizațiile și persoanele fizice și se execută cu strictețe pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Neexecutarea nemotivată a actelor judecătorești atrage răspunderea prevăzută de legislație.

55. La fel, conform art.255 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească se execută, în modul stabilit de lege, după ce rămîne definitivă, cu excepția cazurilor de executare imediată după pronunțare.

56. Sub aspectul obligativității hotărârii judecătorești s-a pronunțat și Curtea Europeană, care a statuat în jurisprudența sa că „dreptul la un

tribunal garantat de art.6 alin.1 din Convenție ar fi iluzoriu, dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărîre judecătorească definitivă și obligatorie să rămînă inoperantă în detrimentul unei părți. Executarea unei sentințe, a oricărei instanțe, trebuie considerată ca făcînd parte integrantă din „proces” în sensul art.6” (*SC Ruxandra Trading contra României, Hornsby contra Greciei*).

57. În cauza *Prodan contra Moldovei* Curtea Europeană a reținut că:

„52. [...] Ar fi de neconceput ca articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – *fără a proteja executarea hotărîrilor judecătorești*; a interpreta articolul 6 ca referindu-se în exclusivitate la accesul la o instanță și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului, pe care Statele Contractante și-au asumat angajamentul să-l respecte atunci cînd au ratificat Convenția. Executarea unei hotărîri pronunțate de orice instanță trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul articolului 6 (a se vedea *Hornsby v. Greece, hotărîre din 19 martie 1997, Reports 1997-II, p.510, § 40*).”

58. În același context, Curtea consideră relevantă și cauza *Ruianu contra României*, în care Curtea Europeană reamintește că:

65. [...] dreptul la justiție, garantat de articolul 6, protejează în egală măsură și punerea în executare a hotărîrilor judecătorești definitive și obligatorii, care, într-un stat care respectă preeminența dreptului, nu pot rămîne fără efect în defavoarea uneia din părți. Prin urmare, executarea unei hotărîri judecătorești nu poate fi împiedicată, anulată sau amînată pe o perioadă lungă de timp (a se vedea hotărîrile *Burdov împotriva Rusiei, cererea nr. 59498/00, alin. 34, din 7 mai 2002, nepublicată; Immobiliare Saffi împotriva Italiei sus-menționat, alin. 63 și 66, și Hornsby împotriva Greciei din 19 martie 1997, Culegere de hotărîri și decizii 1997-II, p. 510-511, alin. 40*).”

59. De asemenea, Curtea Europeană a constatat că o autoritate de stat nu ar trebui să invoce ca pretext lipsa resurselor pentru a nu se conforma unei hotărîri (*Pasteli contra Moldovei, Sârbu și alții contra Moldovei*).

60. În contextul celor expuse și în lumina constatărilor Curții Europene, Curtea menționează că dreptul la executarea unei hotărîri judecătorești constituie parte integrantă a dreptului de acces la justiție.

61. Totodată, în Hotărîrea nr.14 din 15 noiembrie 2012, Curtea a reținut că:

„58. [...] prin prisma art. 6 pct.1 din Convenția Europeană, precum și prin prisma jurisprudenței Curții Europene, *dreptul de acces la justiție nu poate fi absolut, el poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cît timp acestea sînt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit*.

59. Curtea Europeană a statuat că, dincolo de limitele care circumscriu conținutului acestui drept, există loc pentru restrîngeri aduse implicit.

60. Dreptul de acces la o instanță de judecată impune, prin însăși natura sa, a fi reglementat de către stat, reglementare care poate fi variabilă în timp și spațiu, în funcție de nevoile și resursele comunității și ale indivizilor (*Ashingdane contra Regatului Unit al Marii Britanii*).

61. În jurisprudența sa Curtea Europeană a indicat că, în elaborarea unei astfel de reglementări, statele se bucură de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările nu trebuie să restrângă dreptul de acces într-atît, încît să fie atinsă însăși substanța sa.

62. În contextul celor elucidate, Curtea reține că accesul la justiție, ca un aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, nu poate fi perceput în lipsa garanțiilor impuse de art.6 pct.1 din Convenția Europeană, *garanții la care se poate renunța numai în măsura invocată supra.*”

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

62. Curtea reține că executarea unei hotărîri judecătorești reprezintă ultima etapă a procesului judiciar și constituie un drept consfințit cumulativ de articolele 20 și 120 din Legea Supremă. Un act executoriu neexecutat sau, altfel zis, o justiție formală nu poate să asigure atingerea scopului de bază - protejarea drepturilor și libertăților omului, proclamate de actele normative naționale și internaționale.

63. Efectul unei hotărîri judecătorești oferă creditorului dreptul de a-și satisface pe deplin creanța și incumbă obligația corelativă a debitorului de a executa dispozitivul hotărîrii.

64. Astfel, Curtea menționează că, în vederea realizării sau stabilirii drepturilor și intereselor civile deduse judecății, procesul civil parcurge două etape: *judecata* și *executarea silită*, aceasta din urmă intervenind în cazul hotărîrilor susceptibile de a fi puse în executare cu ajutorul forței coercitive a statului, *în măsura în care debitorul nu-și execută de bunăvoie obligația.*

65. În contextul celor expuse, Curtea precizează că, întrucît este posibil ca debitorul să nu îndeplinească benevol obligația dispusă de instanță, legiuitorul a instituit un ansamblu de mijloace procesuale pentru realizarea efectivă de către creditor a dreptului statuat fie prin hotărîrea instanței de judecată, fie prin alt înscris, care are putere executorie.

66. Totodată, Curtea Europeană a notat:

„Nu este sarcina Curții să stabilească dacă sistemul juridic intern este capabil să garanteze executarea hotărîrilor pronunțate de către instanțe. [...] este responsabilitatea fiecărui stat contractant să creeze un arsenal juridic adecvat și suficient pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care îi revin (*Ruianu contra României; Ignaccolo-Zenide contra României*)”.

67. Potrivit Curții Europene:

“În cauze [...] în care se cer acțiuni de la un debitor persoană privată, statul, în calitate de posesor al forței publice, trebuie să acționeze diligent pentru a asista creditorul în executarea hotărârii judecătorești (*Cebotari și alții contra Moldovei; Fociac contra României*).”

68. Curtea observă că, în termenii art.10 din Codul de executare, *executarea silită* reprezintă un ansamblu de măsuri, prin care creditorul realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, *dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile*. Executarea silită începe prin sesizarea executorului judecătoresc în condițiile legii și se efectuează prin orice formă, simultan sau succesiv, pînă la realizarea dreptului recunoscut prin documentul executoriu, pînă la achitarea dobînzilor, a penalităților sau a altor sume, acordate potrivit legii, precum și a cheltuielilor de executare.

69. În contextul celor expuse, Curtea notează că *executarea silită a unei hotărâri judecătorești intervine doar atunci cînd debitorul refuză să execute benevol hotărîrea*. Adică *neexecutarea voluntară a unui titlu executoriu deschide calea executării silite*.

70. La fel, Curtea menționează că executarea silită este guvernată de principiul disponibilității, în conformitate cu care aceasta din urmă se declanșează doar la cererea creditorului prin prezentarea documentului executoriu, cu excepția situațiilor prevăzute la art.256 din Codul de procedură civilă și art.15 din Codul de executare, prin care instanța de judecată prezintă din oficiu titlul executoriu spre executare imediat după pronunțarea hotărârii judecătorești.

71. Întrucît executarea hotărîrilor judecătorești este parte integrantă a procesului judiciar, Curtea reține că *stabilirea regulilor de desfășurare a procesului de executare constituie o prerogativă exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură*.

72. Astfel, Curtea observă că potrivit art.60 alin.(3) din Codul de executare: „În termen de 3 zile după primirea documentului executoriu, executorul judecătoresc emite o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare, pe care o expediază părților în procedura de executare în cel mult 3 zile de la emitere, *cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile [...]*”.

73. Raportînd prevederile legale la normele constituționale, Curtea nu poate fi de acord cu alegațiile autorului sesizării privind încălcarea articolelor 20 și 120 din Constituție.

74. Curtea menționează că principiul liberului acces la justiție presupune posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a-l utiliza în formele și în condițiile prevăzute de lege.

75. Curtea reține de principiu că acordarea posibilității debitorului *de a executa benevol documentul executoriu* înainte de a trece la executarea silită a bunurilor acestuia reprezintă o formalitate necesară, stabilită în interesul debitorului, pentru a-i acorda un răgaz în vederea îndeplinirii obligației care i se incumbă.

76. De asemenea, Curtea relevă că prevederile art.60 alin.(3) din Codul de executare, prin care se instituie un termen de executare benevolă a hotărîrilor judecătorești, constituie o opțiune acordată de către legiuitor debitorului pentru realizarea propriilor obligații *pînă la aplicarea forței coercitive a statului*.

77. În același timp, prin aceste prevederi debitorul este avertizat că, dacă nu-și execută de bunăvoie obligația, se va proceda la executarea silită a creanței.

78. Totodată, Curtea notează că normele instituite prin Legea nr.5 din 15 ianuarie 2012 asigură proporționalitatea între interesele creditorului, care dispune de dreptul legitim de a pretinde realizarea propriei creanțe, și interesele debitorului, căruia statul este ținut, în egală măsură, să-i acorde ocrotire.

79. La fel, Curtea reține că scopul acestor reglementări a fost, pe de o parte, facilitarea executării cu bună-credință și în condiții mai favorabile a creanțelor de către debitori, iar, pe de altă parte, prevenirea unor eventuale abuzuri din partea creditorilor de rea credință care evită înștiințarea debitorului despre existența unei hotărîri judecătorești definitive, atunci cînd acesta din urmă din varii motive nu este în cunoștință de cauză.

80. Concomitent, Curtea notează că, în lipsa unei norme care să consacre modalități de executare benevolă a hotărîrilor judecătorești, pot fi declanșate proceduri individuale de executare silită, care, în mod inevitabil, ar avea ca efect blocaje, inclusiv în funcționarea instituțiilor publice, în cazul în care statul apare în calitate de debitor.

81. Or, potrivit prevederilor Codului de executare, în cazul executării silite, debitorul este obligat nu doar să efectueze acțiunile care rezultă din documentul executoriu, dar și să achite toate cheltuielile de executare.

82. În acest sens, Curtea menționează *Recomandarea CoE nr.(2003) 17 privind executarea hotărîrilor judecătorești*, potrivit căreia:

“în timpul procedurii de executare, trebuie găsit un echilibru adecvat între interesele creditorilor și cele ale debitorilor, avînd în vedere prevederile art.6 și 8 ale Convenției Europene.”

83. Concomitent, în virtutea caracterului unitar al procesului civil, Curtea relevă, prin prisma jurisprudenței Curții Europene, necesitatea *respectării garanțiilor ce caracterizează dreptul la un proces echitabil* atât în faza judecătii, cât și în faza executării silite.

84. În jurisprudența sa Curtea Constituțională a notat că:

“[...] măsura restrictivă trebuie să fie prevăzută expres de lege, să aibă la origine un temei legal și să fie aplicată doar după expirarea termenului de executare benevolă a titlului executoriu și după întreprinderea unor eforturi rezonabile pentru a percepe datoria prin alte mijloace, astfel, încât restricția să fie o ultimă soluție de natură a influența conduita și responsabilitatea debitorilor pentru executarea titlurilor executorii” (*Hotărîrea Curții Constituționale nr. 7 din 5 aprilie 2011*).

85. În aceeași ordine de idei, și Curtea Europeană a constatat că:

“limitarea accesului la justiție în fața Curții de Casație are o justificare rezonabilă, și anume *încurajarea executării benevole a hotărîrilor judecătorești*” (*cauza Bayle contra Franței*).

86. De asemenea, Curtea notează că termenul de 15 zile acordat pentru executarea benevolă nu este de natură să contravină principiului liberului acces la justiție și nici să încalce dreptul la un proces echitabil, deoarece reglementarea de către legiuitor, în limitele competenței ce i-a fost conferită prin Constituție, a condițiilor de exercitare a unui drept – subiectiv sau procesual – inclusiv prin instituirea unor termene, nu constituie o restrîngere a exercițiului acestuia.

87. Mai mult, Curtea constată că modificările operate prin Legea nr.5 din 15 ianuarie 2012, prin care în art.60 din Codul de executare a fost inclus termenul de “executare benevolă”, nu constituie o novație legislativă. Or, potrivit art.16 alin.(3) din Codul de executare: „Hotărîrile judecătorești în contencios administrativ se prezintă spre executare în decursul a 30 de zile de la data expirării termenului de executare benevolă stabilit de lege sau de instanța de judecată”.

88. De asemenea, Curtea nu poate subscrie și consideră eronată afirmația autorului sesizării că prin dispozițiile contestate are loc amînarea executării unei hotărîri judecătorești.

89. Curtea reține că sensul sintagmei “amînarea executării” nu echivalează cu sensul sintagmei “executarea benevolă”, or, prin aceasta din urmă debitorului i se acordă un termen de grație pentru executarea voluntară a obligațiilor.

90. Totodată, Curtea menționează că, potrivit art.76 din Codul de executare, executorul judecătoresc poate amîna executarea la cererea unei părți sau din oficiu, *ținînd cont de interesele primordiale ale creditorului*. Astfel, Curtea concluzionează că pe perioada amînării executării executorul

judecătorească nu-i poate imputa debitorului executarea silită a obligațiilor care decurg din documentul executoriu.

91. Cu referire la art.60 alin.(3¹) din Codul de executare, potrivit căruia: “În cazul renunțării debitorului de a executa benevol documentul executoriu în termenul menționat la alin.(3), executorul judecătorească continuă procedura de executare, expediind părților o încheiere în acest sens [...]”, Curtea menționează că, deși întreaga procedură de executare urmează a fi guvernată de principiul echității, această prevedere este de natură să asigure celeritatea procedurii fără a omite aspectul constrîngerii, care primează în faza de executare silită, interesul final fiind acela ca activitatea de realizare a dreptului recunoscut în faza judecătorească să nu fie iluzoriu, iar activitatea instanței să nu devină inutilă.

92. Concomitent, în lipsa încălcării normelor constituționale invocate de autorul sesizării, avînd în vedere prevederile cadrului legal existent, prin care *executarea benevolă* a hotărîrii judecătorești este încorporată în cadrul *procedurii de executare silită*, Curtea atestă o situație de contradicție și incoerență între unele prevederi ale Codului de executare, fapt ce determină emiterea unei adrese către Parlament.

93. Astfel, pe de o parte, potrivit prevederilor art.70 alin.(2) din Codul de executare, executorul judecătorească *urmează să întreprindă imediat* toate acțiunile necesare în vederea executării hotărîrii judecătorești, iar pe de altă parte, este obligat să acorde debitorului, în cadrul procedurii de executare silită deja intentată, un termen de 15 zile pentru executarea benevolă a documentului executoriu.

94. Totodată, Curtea observă că, potrivit art.63 din Codul de executare, în scopul asigurării executării documentului executoriu, odată cu intentarea procedurii de executare, executorul judecătorească este în drept: a) să aplice sechestrul pe mijloacele bănești sau pe bunurile debitorului; b) să interzică debitorului de a săvîrși anumite acte; c) să interzică altor persoane de a transmite debitorului bunuri sau de a îndeplini față de el alte obligații. La fel, termenul dintre acțiunile complexe ce urmează a fi întreprinse de executorul judecătorească nu va depăși 15 zile (art.70 alin.(2) al Codului de executare).

95. Prin prisma celor invocate, Curtea consideră oportună *instituirea unei obligații în sarcina creditorului de a soma debitorul* asupra executării benevole a documentului executoriu *pînă la intentarea procedurii de executare silită*. De asemenea, acordarea prin lege a unui termen pentru executarea benevolă a hotărîrii judecătorești pînă la intentarea procedurii de executare silită *nu va permite excluderea reciprocă a acestor două forme de executare*, excludere care se atestă în prezent, reieșind din prevederile legale invocate *supra*.

96. Totodată, reieșind din argumentele precitate, Curtea menționează că doar respectiva coliziune între norme, care afectează calitatea legii, nu este în măsură să aducă atingere însăși substanței dreptului pretins a fi încălcat.

97. În lumina celor expuse, Curtea constată că adoptarea de către legiuitor a unor modificări ale normelor incidente în materia executării, prin care se instituie procedura de executare benevolă a hotărârii judecătorești, nu este de natură să restricționeze dreptul la obținerea unei satisfacții echitabile, precum și nu exclude obligativitatea hotărârii judecătorești pentru debitor. Or, prin prisma articolului 120 din Legea Supremă, *obligativitatea hotărârii judecătorești apare în momentul în care aceasta devine definitivă și nu este condiționată de înaintarea de către creditor a documentului executoriu către executorul judecătoresc.*

98. Pornind de la obligația pozitivă a statului de a asigura executarea hotărârilor judecătorești, Curtea reține că instituția procesuală a “*executării silit*”, suplimentar obligației debitorului de a *executa benevol* hotărârea judecătorească din momentul în care aceasta devine definitivă, constituie un instrument necesar care *facilitează obținerea de către creditor a drepturilor atribuite prin documentul executoriu.*

99. În contextul celor menționate, Curtea constată că sintagma „*cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile*” din alin.(3) și prevederile alin.(3¹) din art.60 al Codului de executare nu aduc atingere articolelor 20 și 120 din Constituție.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 46 DIN CONSTITUȚIE

100. În opinia autorului sesizării, prevederile Codului de executare supuse controlului constituționalității încalcă articolul 46 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

[...]”.

A. Argumentele autorului sesizării

101. Autorul sesizării menționează că prin art.60 alin.(3) și alin.(3¹) se limitează dreptul creditorului de proprietate asupra bunului său, drept protejat de art.46 din Constituție și art.1 al Protocolului nr.1 la Convenția Europeană.

102. Astfel, în sesizare se relevă că în accepțiunea jurisprudenței Curții Europene drepturile bănești recunoscute irevocabil prin hotărâri

judecătorești reprezintă un “bun” în sensul art.1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană (*Lelas contra Croației, Kopecky contra Slovaciei*).

B. Argumentele Curții

103. Curtea reține argumentele autorului sesizării privind atribuirea la categoria de „bun” a dreptului la o creanță certă care rezultă dintr-un document executoriu.

104. Astfel, Curtea consideră relevantă jurisprudența Curții Europene, care statuează că despăgubirea recunoscută printr-o decizie definitivă și executorie constituie un bun în sensul art.1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană.

105. La fel, în cauza *Prodan contra Moldovei* Curtea Europeană reiterează că:

„59. [...] o „pretenție” poate constitui un „bun” în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, dacă ea este suficient de certă pentru a fi executorie (a se vedea *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, hotărîre din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-B, § 59).”

106. Concomitent, Curtea nu poate reține pretențiile autorului sesizării privind încălcarea dreptului de proprietate prin dispozițiile contestate. De asemenea, se consideră a fi nepertinentă jurisprudența Curții Europene invocată în respectiva speță.

107. Curtea Europeană califică drept atingere a dreptului reclamantului la respectarea bunurilor sale și, respectiv, încălcare a dreptului de proprietate doar situațiile de *neexecutare a hotărîrilor judecătorești într-un “termen rezonabil”* garantat de art.6 alin.(1) din Convenția Europeană (*Ambruosi împotriva Italiei; Burdov împotriva Rusiei*).

108. Potrivit Curții Europene, rezonabilitatea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei, cu referire la criteriile stabilite în jurisprudența sa, în special: complexitatea cauzei, comportamentul părților și al autorităților care examinează cauza, precum și obiectul hotărîrii (*Kormacheva contra Rusiei, § 51; Josan contra Moldovei*).

109. Astfel, prin prisma jurisprudenței Curții Europene, Curtea Constituțională observă că, de regulă, termenul de neexecutare a unei hotărîri judecătorești irevocabile ce depășește 12 luni este considerat ca fiind nerezonabil. În cauzele împotriva Republicii Moldova, în care Curtea a constatat violarea art.1 al Protocolului nr.1 la Convenția Europeană din motivul neexecutării unei hotărîri judecătorești, termenul de neexecutare a variat între 12 luni și 20 de zile (*Deordiev și Deordiev c. Moldovei*) și aproape 10 ani (*Mizernaia c. Moldovei*).

110. În cauzele *Ungureanu contra Moldovei* și *Bulava contra Moldovei*, Curtea Europeană a constatat că neexecutarea timp de 9 luni a unor hotărâri judecătorești cu privire la restabilirea reclamantului la locul de muncă și, respectiv, de neexecutare timp de 7 luni și 16 zile a unei hotărâri judecătorești cu privire la achitarea salariului constituie o atingere adusă art.1 al Protocolului nr.1. Curtea Europeană a menționat că cererile ce privesc restabilirea la locul de muncă, precum și achitarea salariului, sunt de o „importanță crucială” pentru reclamanți și că ele trebuie să fie soluționate „cu promptitudine”. În lumina circumstanțelor cauzelor date, termenele în care hotărârile de judecată au fost executate nu au fost considerate rezonabile.

111. Totodată, prin decizia *Dumitriu și alții contra României*, Curtea Europeană a considerat că eșalonarea executării hotărârilor definitive privind drepturile salariale ale magistraților nu constituie o încălcare a art.6 alin.1 și a art.1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană în cazul în care eșalonarea este aplicată pentru a salva echilibrul bugetar între veniturile și cheltuielile publice, iar măsură respectivă poate fi considerată că urmărește un scop de utilitate publică.

112. În contextul celor invocate supra, Curtea reține că instituirea de către legiuitor a termenului de 15 zile pentru executarea benevolă a hotărârii judecătorești nu este de natură să încalce termenul rezonabil, asigură un just echilibru între mijloacele folosite și scopul urmărit, respectând exigențele unui stat de drept și, prin urmare, nu aduce atingere substanței dreptului protejat de art.1 al Protocolului nr.1 la Convenția Europeană.

113. Mai mult, Curtea reține că și în cazul intentării procedurii de executare silită prevederile Codului de executare acordă executorului judecătoresc termene în care urmează a fi întreprinse acțiuni complexe. Astfel, potrivit art.70 din Codul de executare:

“[...]”

(2) Executorul judecătoresc urmează să întreprindă imediat toate acțiunile necesare în vederea executării hotărârii judecătorești. Dacă legea nu prevede altfel, *termenul dintre acțiunile complexe ce urmează a fi întreprinse de executorul judecătoresc nu va depăși 15 zile*. Curgerea acestui termen se suspendă pe durata suspendării sau amânării executării, strămutării procedurii de executare, imposibilității executorului judecătoresc de a acționa din motive ce nu depind de voința sa, precum și în cazul în care nu au fost avansate cheltuielile necesare pentru efectuarea actului următor.

(3) *Cu acordul creditorului, termenul prevăzut la alin.(2) poate fi prelungit.”*

114. La fel, Curtea observă că, în scopul creării unui remediu intern eficient de apărare a drepturilor persoanei, la 21 aprilie 2011 Parlamentul a adoptat Legea nr.87 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat

prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătorești.

115. Curtea Europeană, în decizia *Balan contra Moldovei* din 24 ianuarie 2012, s-a pronunțat asupra eficienței noului remediu introdus prin Legea nr.87, reamintind că:

„La soluționarea acțiunilor înaintate în temeiul Legii nr. 87, instanțele naționale urmează să aplice criteriile Convenției de eficacitate potrivit abordării Curții. Curtea a acceptat că Legea nr. 87 a fost elaborată, în principiu, pentru a examina chestiunea executării tardive a hotărîrilor într-o manieră eficientă și semnificativă, considerînd cerințele Convenției. Deși instanțele naționale încă nu au stabilit o practică constantă, la această etapă Curtea nu a văzut nici un motiv să creadă că noul remediu nu ar oferi reclamantilor posibilitatea de a obține compensație adecvată și suficientă pentru acțiunile respective și că nu ar oferi perspective rezonabile de succes.”

116. Avînd în vedere argumentele expuse supra, Curtea apreciază că prevederile cuprinse la art.60 alin.(3) și alin.(3¹) nu împiedică creditorul să beneficieze de rezultatul benefic al litigiului său și, prin urmare, nu constituie o restrîngere a art. 46 din Constituție.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit.a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se recunosc constituționale sintagma „cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile” din alineatul (3) și prevederile alineatului (3¹) din articolul 60 al Codului de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004.*

2. Prezenta hotărîre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în „*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*”.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău,
HCC nr.1 din 15 ianuarie 2013
Dosarul nr.27a/2012*

OPINIE SEPARATĂ

*expusă în temeiul art.27 alin.(5) din Legea cu privire la
Curtea*

*Constituțională și art.67 din Codul jurisdicției
constituționale*

În cadrul deliberărilor asupra Hotărîrii nr.1 din 15 ianuarie 2013, prin care Curtea a recunoscut constituționale prevederile alin.(3) și alin.(3¹) din articolul 60 al Codului de executare al Republicii Moldova, am ajuns la o altă concluzie, din care cauză expun prezenta opinie separată.

1. Consider că prevederile alin.(3) și alin.(3¹) din articolul 60 al Codului de executare al Republicii Moldova contravin principiilor clarității și previzibilității legii și, deci, art.23 din Constituție, deoarece termenul de 15 zile, instituit prin aceste prevederi, vine în contradicție directă cu scopul reglementării instituției executării silită. Instituirea unui termen de executare benevolă în cadrul procedurii de executare silită prin sine însăși reprezintă o contradicție. Consider că amînarea prin lege pentru încă 15 zile a procedurii de executare silită creează o incertitudine pentru creditor, care se adresează executorului judecătoresc să efectueze executarea silită. Nefiind formulată cu suficientă precizie, norma nu permite persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă consecințele acesteia.

În aspectul menționat, Curtea nu a dat dovadă de consecvență în raport cu propria jurisprudență. Astfel, în Hotărîrea nr.26 din 23.11.2010, prin care au fost declarate neconstituționale unele prevederi ale art.63 din CPP, Curtea a menționat:

„Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din

Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.”

Contrar acestei jurisprudențe și în pofida faptului că CtEDO consideră claritatea și previzibilitatea legii ca principii de bază pentru protecția drepturilor fundamentale, Curtea a menționat această „contradicție” la §92-93, dar nu a recunoscut-o incompatibilă cu Legea Supremă.

2. Nu pot subscrie la concluzia enunțată în §87 al hotărîrii, potrivit căreia procedura executării în contenciosul administrativ este echivalentă cu cea contestată. Or, în contenciosul administrativ, conform art.16 din Codul de executare, executarea benevolă se declanșează pînă la prezentarea hotărîrii judecătorești spre executare silită.

De asemenea, consider inacceptabilă invocarea în §84 a Hotărîrii Curții Constituționale nr.7 din 5 aprilie 2011 în contextul respectiv. Fragmentul citat din practica CtEDO a fost invocat de Curte pentru a se recunoaște necesitatea instituirii procedurii de executare benevolă, însă aceasta trebuie să preceadă declanșarea procedurii de executare silită (așa cum propune Curtea, în adresă sa, expediată Parlamentului, să fie modificat Codul de executare). Or, procedura aplicabilă actualmente este alta. Mai mult ca atît, în Hotărîrea nr.7 din 5 aprilie 2011 exemplul invocat din jurisprudența CtEDO vine să susțină argumentele privind necesitatea întreprinderii măsurilor restrictive pentru a nu permite debitorului să părăsească țara, după care să fie aplicată procedura executării silită, pentru care motiv jurisprudența respectivă nu are nici o relevanță pentru cauza dată.

3. Curtea a recunoscut neclaritatea prevederilor contestate în adresa atașată la hotărîre, remisă Parlamentului, arătînd căile de înlăturare a deficiențelor. Susțin soluția propusă în §95 al hotărîrii, dar sunt de părere că adresa Curții, indicînd soluția concretă, prin care pot fi lichidate lacunele legii, comportă semnificația unei inițiative legislative, ceea ce contrazice normele constituționale referitoare la competența Curții Constituționale.

În sensul enunțat, sunt de părere că, pentru a garanta respectarea principiilor constituționale ale clarității și previzibilității legii și pentru a nu leza drepturile persoanei, norma care generează incertitudinea legală trebuie anulată prin declararea ei neconstituțională. În caz contrar, orice contradicție cu Constituția ar putea fi atribuită la lacune legislative, ceea ce ar fi în dezacord cu art.79 din Codul jurisdicției constituționale, care prevede ca temei pentru adresă doar lacunele în legislație.

4. Avînd în vedere că procedura executării silite a fost instituită în special pentru satisfacerea pretențiilor creditorului, imprevizibilitatea normei contestate devine evidentă în contextul avantajelor oferite debitorului, recunoscut în această calitate printr-o hotărîre judecătorească definitivă. În acest sens, este inexplicabilă rațiunea prevederilor contestate, în condițiile în care, după epuizarea termenelor prescrise pentru stingerea benevolă a datoriei și după un proces îndelungat de judecată, în care debitorul nu a dorit să se conformeze cerințelor legale ale creditorului, lui i se mai acordă un termen de grație.

Nu poate fi trecut cu vederea nici faptul că amînarea pentru un nou termen a executării angajamentelor materiale poate cauza creditorului prejudicii grave, uneori soldate cu falimentarea sa. Instituirea termenului în cauză ar fi fost justificată numai în cazul dacă ar fi devansat declanșarea procedurii executării silite a creanței.

Mai mult ca afit, din momentul adresării către executorul judecătoresc, creditorul suportă cheltuielile pentru orice acțiune întreprinsă de acesta, inclusiv pentru perfectarea somației adresată debitorului privind executarea benevolă a hotărîrii. Acest fapt pune creditorul într-o situație inechitabilă în raport cu debitorul și poate genera un nou litigiu privind plata cheltuielilor de executare. Or, în cazul executării benevole a hotărîrii de către debitor, creditorul, care a obținut cîștig de cauză, dispunînd de o hotărîre judiciară definitivă în favoarea sa, nu poate fi obligat să achite aceste cheltuieli. Însă nici debitorului nu i se poate imputa această obligație, deoarece a executat creanța benevol.

5. Neconformitatea normei contestate sub aspectul principiilor previzibilității și clarității legii rezultă și din faptul că termenul de 15 zile pentru executarea benevolă a titlului executoriu nu prevede nici o excepție. Aceasta contrar situațiilor privind executarea imediată a hotărîrilor judiciare, reglementate de art.256 din CPC, precum plata pensiei de întreținere ș.a., care sunt de necesitate vitală. Deoarece actul de dispoziție devine obligatoriu doar începînd cu cea de-a 16-a zi după adoptare (eliberarea documentului executoriu), amînarea momentului de la care hotărîrea definitivă începe a-și produce efectele vine în contradicție cu art.20 din Constituție, echivalînd cu încălcarea termenului rezonabil de exercitare a justiției. Executarea silită fiind o parte a procesului de înfăptuire a justiției, amînarea executării în realitate echivalează cu amînarea finalizării actului de justiție. În acest mod, neexecutarea în termen a hotărîrilor judecătorești poate avea consecințe grave prin prisma respectării dreptului la un proces echitabil, fapt recunoscut de CtEDO în mai multe cauze împotriva Republicii Moldova.

6. Prin amânarea procedurii de executare pentru un termen de 15 zile, prevederile respective intră în contradicție și cu art.120 din Constituția Republicii Moldova, care stipulează obligativitatea respectării hotărîrilor definitive ale instanțelor judecătorești. Această normă constituțională nu admite excepții în domeniul executării silite, de aceea orice amânare a executării nu poate avea caracter obligatoriu, urmînd să fie stabilită în funcție de circumstanțele reale ale cauzei și să fie susceptibilă de atac în justiție.

7. Amînînd executarea hotărîrii judecătorești definitive pentru un termen de 15 zile, norma contestată din Codul de executare restrînge dreptul de proprietate al creditorului asupra bunurilor sale. Mai mult ca atît, norma creează teren pentru eschivarea debitorului de la executarea titlului executoriu și, deci, satisfacerea creanțelor, oferindu-i realmente posibilitatea să-și înstrăineze bunurile.

8. Sunt de părere că atît legislatorul, cît și Curtea au ignorat Recomandarea Comitetului de Miniștri nr.17 (2003) privind executarea hotărîrilor judecătorești. În acest context, voi sublinia că pentru un drept dobîndit în instanța de judecată și dat spre executare „orice întîrziere a producerii efectelor sale poate transforma acest drept într-unul inoperant și iluzoriu, în detrimentul uneia din părți”, în cazul dat – al intereselor creditorului. De asemenea, orice amînare „trebuie să fie subiect de analiză din partea unui judecător (cap.III, pct.1, lit.f)” și să nu fie obligatorie pentru toți, așa cum prevăd normele contestate.

În baza celor expuse, consider că prevederile contestate ale Codului de executare trebuiau să fie recunoscute neconstituționale de Curtea Constituțională.

Victor PUȘCAȘ
Judecător al Curții Constituționale

15 ianuarie 2013

**REPUBLICA MOLDOVA
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ**

PCC-01/27a

Chișinău, 15 ianuarie 2013

Parlamentul Republicii Moldova

ADRESĂ

Prin Hotărîrea nr.1 din 15 ianuarie 2013, Curtea Constituțională a recunoscut constituționale sintagma „*cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile*” din alin. (3) și prevederile alin.(3¹) din articolul 60 al Codului de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004.

Curtea a constatat că dispozițiile art.60 din Codul de executare, care acordă părților în procedura de executare posibilitatea de a executa benevol documentul executoriu în termen de 15 zile de la primirea încheierii cu privire la intentarea procedurii de executare silită, nu aduc atingere normelor constituționale.

Concomitent, în lipsa încălcării normelor constituționale invocate de autorul sesizării, avînd în vedere prevederile cadrului legal existent, prin care *executarea benevolă* a hotărîrii judecătorești este încorporată în cadrul *procedurii de executare silită*, Curtea atestă o situație de contradicție și incoerență între unele prevederi ale Codului de executare. Or, potrivit art.10 din Codul de executare, *executarea silită* reprezintă un ansamblu de măsuri, prin care creditorul realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, *dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile*.

Astfel, pe de o parte, potrivit prevederilor art.70 alin.(2) din Codul de executare, executorul judecătoresc *urmează să întreprindă imediat* toate acțiunile necesare în vederea executării hotărîrii judecătorești, iar pe de altă

parte, este obligat să acorde debitorului, în cadrul procedurii de executare silită deja intentată, un termen de 15 zile pentru executarea benevolă a documentului executoriu.

Totodată, Curtea observă că, potrivit art.63 din Codul de executare, în scopul asigurării executării documentului executoriu, odată cu intentarea procedurii de executare, executorul judecătoresc este în drept: a) să aplice sechestru pe mijloacele bănești sau pe bunurile debitorului; b) să interzică debitorului de a săvârși anumite acte; c) să interzică altor persoane de a transmite debitorului bunuri sau de a îndeplini față de el alte obligații. La fel, termenul dintre acțiunile complexe ce urmează a fi întreprinse de executorul judecătoresc nu va depăși 15 zile (art.70 alin.(2) al Codului de executare).

Mai mult, Curtea reține că norma cuprinsă la art.60 alin.(3) din Codul de executare este o normă generală, din care rezultă că executorul judecătoresc acordă un termen pentru executarea benevolă a tuturor documentelor executorii. Concomitent, potrivit art.16 alin.(3) din Codul de executare, hotărârile judecătorești în contencios administrativ se prezintă spre executare după *expirarea termenului de executare benevolă stabilit de lege sau de instanța de judecată*.

Astfel, în lumina celor invocate, Curtea consideră oportună *instituirea unei obligații în sarcina creditorului de a soma debitorul* asupra executării benevole a documentului executoriu *pînă la intentarea procedurii de executare silită*. De asemenea, acordarea prin lege a unui termen pentru executarea benevolă a hotărârii judecătorești pînă la intentarea procedurii de executare silită *nu va permite excluderea reciprocă a acestor două forme de executare*, excludere care se atestă în prezent, reieșind din prevederile legale invocate *supra*.

În temeiul articolului 79 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea consideră necesară soluționarea acestor probleme de către Parlament.

De asemenea, Curtea solicită Parlamentului să examineze, în conformitate cu prevederile articolului 28¹ din Legea cu privire la Curtea Constituțională, prezenta adresă și să-i fie comunicate rezultatele examinării acesteia în termen de 3 luni.

Președinte

Alexandru TĂNASE